

Maarten Janssen is hoogleraar Micro-economie aan de EUR en directeur Tinbergen Instituut.

In de maatschappelijke discussie lijkt marktwerking niet langer op veel steun van politiek en maatschappij te kunnen rekenen. In het openbaar vervoer wordt gestaakt nu vervoersbedrijven in private handen over gaan. Bij energiebedrijven zou marktwerking vooral tot een graaicultuur hebben geleid en in de zorgsector wordt zelfs gerept dat er doden gaan vallen als meer marktwerking ingevoerd wordt.

Economen kijken naar deze verhalen met stijgende verbazing. Privatisering geeft bedrijven toch een prikkel om producten goedkoper te produceren? Concurrentie tussen bedrijven leidt toch tot allocatieve efficiëntie en lagere winsten, zodat juist consumenten profiteren? Hoe kan het zijn dat politici, die voor het algemeen belang zouden moeten staan, deze eenvoudige stellingen niet inzien? En als er iets waar is van bovenstaande verhalen, waar is het dan mis gegaan?

Er zijn vele antwoorden op deze vragen te geven. Laat ik er een aantal noemen. Een eerste antwoord is gelegen in het standaardmodel van volledig vrije mededinging dat economen hanteren. Hoewel ook economen wel begrijpen dat dit model niet erg realistisch is, wordt het toch onderwezen en als referentiepunt gepresenteerd. Hoe dichter we bij deze ideale situatie kunnen geraken hoe beter het is. Helaas laat recent onderzoek zien dat dat niet zonder meer zo is. Bijvoorbeeld, als de zoekkosten voor consumenten afnemen, dan kunnen markten juist verder verwijderd raken van het competitieve referentiepunt (Janssen *et al.*, 2005). Een tweede antwoord ligt in het verlengde van het eerste. Medewerkers van ministeries en toezichthouders, maar ook de politieke voorstanders hebben erg rooskleurige verwachtingen van wat met marktwerking bereikt kan

worden. Dit komt voor een aanzienlijk deel doordat deze mensen over markteconomie niet veel meer onderwezen hebben gekregen dan de standaardtheorieën. Velen hebben een sterk vereenvoudigd beeld van wat er allemaal komt kijken als meer marktwerking geïntroduceerd wordt. Dit vertaalt zich in door ambtenaren zelf in elkaar geknutselde rapporten over marktwerking of in adviesaanvragen voor onderzoek waarin (zogenaamde) experts gevraagd worden binnen drie of vier weken een complete marktanalyse te maken. Een aardig recent voorbeeld van waar dat toe kan leiden is de kraamzorg die nu geveild wordt (zie www.zorgveiling.nl). Aanstaaende ouders kunnen aangeven welke zorgaanbieder zij prefereren, maar omdat zij dat al moeten vermelden voor de veiling en omdat zij hun opgegeven voorkeur niet meer kunnen veranderen, is er van een echte veiling helemaal geen sprake: zorgaanbieders weten dat of ze de veiling wel of niet winnen onafhankelijk is van wat ze bieden. Klein constructiefoutje ....?! Moeten we concluderen dat meer marktwerking niet gewenst is? Ik denk van niet: de te verwachte oogst is nog steeds onverminderd groot. Wel is het zo dat de discussie over mogelijk marktfalen en wat daar aan te doen is veel beter gevoerd moet worden en dat partijen zich moeten realiseren dat dat een zekere expertise en de nodige tijd voor reflectie vergt.

LITERATUUR

Janssen, M., J. Moraga en M. Wildenbeest (2005) 'A Note on Costly Sequential Search and Oligopoly Pricing', *International Journal of Industrial Organisation* (23), pp. 451-66.